

Den nordiske modellen \ddot{E} framtidige utfordringer

Er nordisk likhet og utjevning bærekraftige?

Bjørn Hvinden

REASSESS & NOVA

www.nova.no, www.reassess.no

Hovedpunkter

- *Ideen* om en nordisk velferdsmodell
- Modellens *relevans*: Stemmer kartet overens med terrenget?
- Hvilke kommende store *utfordringer*?
- Hva utgjør størst risiko for modellens fortsatte relevans - utfordringene i seg selv eller mulige *reaksjoner og svar* på utfordringene?

Merkevarebygging (Branding)?

- ”Mitt ibland de finska sjöarna och skogarna, inte långt från Nordens grannar i öst träffades 2007 de nordiska statsministrarna i Punkaharju . Mötet resulterade i en stor nordisk satsning för att möta de globala utmaningarna. Avsikten med globaliserings-satsningen har sedan dess varit att utveckla den nordiska modellen, öka konkurrenskraften och profilera och synliggöra Norden som en föregångsregion.”

Nordiske velferdsmodell som idé

- Kjernen i modellen: Det er mulig for land å forene økonomisk vekst & konkurransevne OG høyt nivå av sosial likhet og utjevning
- Som alle modeller – en forenkling og forsterking av noen virkelighetstrekk
- Til forskjell fra de Vincis helikoptermodell – ble ikke den nordiske modell først til på et skrivebord, men i ettertid, som en tolking av hvordan de nordiske samfunn fungerte

Den nordiske velferdsmodell som idé (forts.)

- Et idealisert, politisert begrep som ulike partier, organisasjoner og tankesmier sloss om eiendomsretten til
- Likevel mulig å bruke ideen om en slik modell for forskningsformål;
 - *I hvilken grad stemmer ideen overens med virkeligheten i de nordiske landene?*
 - *Kan vi vente at en slik overensstemmelse vil bli mindre over tid, og i så fall hvorfor?*

Publisert: 27.10.2011:

Den nordiske modellen

Av Kristin Clemet, leder i Civita.

Godt stemmer kartet og terrenget overens?

- Evne til vekst, omstilling, fornyelse
- Samlet sysselsettingsnivå
- Nivå av kvinnelig sysselsetting
- Lønnsstruktur
- Inntektsfordeling
- Nivå av fattigdom
- Tilgang til offentlig leverte tjenester av høy kvalitet
- Utdanningsnivå og -dekning

Områder hvor terrenget ikke helt stemmer med kartet?

- **Kjønn og arbeid**
- **Funksjonsnedsettelse og arbeid**
- **Etnisk mangfold og arbeid**
- **Risiko for fattigdom**
- **Helse & sosio-økonomisk bakgrunn**
- **Fullførte utdanningsløp**
- **Tilgang til helse- og omsorgstjenester**

Store framtidige utfordringer?

- **Aldrende innfødte befolkninger**
- **Innvandringsdrevet etnisk mangfold**
- **Press for mobilitet over nasjonale og regionale grenser – bl.a. drevet av globale gap i velstand**
- **Globalisert og turbulent internasjonal økonomi**
- **Klimaendringer og miljøødeleggelser**
- **Mangel på effektive globale styringsordninger og politisk integrasjon**

Utdanningens relevans for den nordiske modellen

- Som antydnet ut fra omtalen av dagens situasjon berører noen av de framtidige utfordringene forholdet mellom global tilpasningsevne og sosial likhet i nordiske land *mer direkte enn andre*
- For nordiske myndigheter og politiske partier vil det kunne fortone seg enklere og mer overkommelig å møte utfordringene dersom ambisjonsnivået mht. sosial likhet og utjevning reduseres
- Rett nok vil svekket sosial utjevning og åpning for større forskjeller i lønn og disponibel inntekt samtidig kunne undergrave den sosiale kapitalen og dermed ett av de nordiske økonomienes komparative fortrinn

	Berører trekk ved den nordiske modell mht.	Mulige kilder til svekking av sosial likhet
Aldrende befolkning	Forholdet mellom yrkesaktiv og yrkespassiv befolkning Behov for pensjon og helse- og omsorgstjenester	Individualisering av ansvar for økonomisk trygghet i alderdommen Privatisering av tjenester – dekning etter kjøpekraft
Innvandringsdrevet etnisk mangfold	Forholdet mellom yrkesaktiv og yrkespassiv befolkning Behov for tilpasninger i arbeidslivet og tjenestelevering	Manglende evne til å utjevne forskjeller i kompetanse Manglende evne til å bekjempe diskriminering og fremmedskepsis
Økt mobilitet over grenser	Spørsmålet om hvor langt modellens ambisjoner strekker	Manglende evne til å forene nasjonal med global solidaritet
Globalisert turbulent internasjonal økonomi	Kombinasjon av økonomisk sikring og rekvalifiserings- og omstillingstøtte for dem som rammes	Dreining mot større lønnsforskjeller (lavere minstelønner) og mer midlertidige stillinger
Klimaendringer og miljøødeleggelser	Å bevare arbeidsplasser kan kollidere med miljøhensyn	Omstillinger som bæres av noen få og ikke alle

Forsøksvis konklusjon

- Den største risikoen for den nordiske velferdsmodellens fortsatte relevans er ikke de store framtidige utfordringene i seg selv, men følgene av noen mulige *reaksjoner og svar* på disse utfordringene
 - Takk for oppmerksomheten!